

Диссертациялық кеңестің 2020 жылғы жұмысы жайлы
ЕСЕПНАМАСЫ

**Қ.И. Сәтбаев атындағы Қазақ Ұлттық Техникалық Зерттеу Университетіндегі
6D070600- Геология және пайдалы қазбалар кен орындарын барлау және 6D075500-
Гидрогеология және инженерлік геология мамандықтары бойынша диссертациялық
кеңес**

Диссертациялық кеңестің төрағасы Абсаметов Малис Кудысович «Қ.И. Сәтбаев атындағы ҚазҰЗТУ» КАҚ ғылым бойынша проректорының «02» маусым 2016 жылғы №207-п бұйрығымен тағайындалған.

Диссертациялық кеңеске
6D070600- Геология және пайдалы қазбалар кен орындарын барлау;
6D075500-Гидрогеология және инженерлік геология мамандықтары бойынша
диссертацияларды қорғауды қабылдау рұқсат етілген.

1. Өткізілген отырыстар саны жайлы мәліметтер.

6D070600- Геология және пайдалы қазбалар кен орындарын барлау және
6D075500-Гидрогеология және инженерлік геология мамандықтары бойынша
диссертациялық кеңес 2 отырыс өткізді.

2. Кеңес мүшелерінің Фамилиясы, Аты, Тегі.

1. Абсаметов Малис Кудысович, Төраға
2. Жолтаев Герой Жолтаевич, Төраға орынбасары
3. Ауелхан Ергали Сатышулы, Ғылыми хатшы
4. Байбатша Адильхан Бекдильдаевич, Диссертациялық кеңес мүшесі
5. Абетов Ауэз Егембердиевич, Диссертациялық кеңес мүшесі
6. Бекботаева Алма Анарбековна, Диссертациялық кеңес мүшесі
7. Енсеппаев Талгат Аблаевич, Диссертациялық кеңес мүшесі
8. Завалей Вячеслав Алексеевич, Диссертациялық кеңес мүшесі
9. Шакибаев Илан Исатаевич, Диссертациялық кеңес мүшесі
10. Павличенко Людмила Михайловна, Диссертациялық кеңес мүшесі
11. Калитов Дулат Кажкенович, Диссертациялық кеңес мүшесі
12. Энгельс Александр Александрович, Диссертациялық кеңес мүшесі
13. Абилхасимов Хаирлы Бабашевич, Диссертациялық кеңес мүшесі
14. Нурбаев Бахытжан Оразович, Диссертациялық кеңес мүшесі
15. Хитров Дмитрий (гражданин РФ), Диссертациялық кеңес мүшесі

3. Өқыған ұйымның атауын көрсетумен докторанттар тізімі.

1. Баратов Рефат Талхатжанұлы, «Қ.И. Сәтбаев атындағы ҚазҰЗТУ»
2. Умарбекова Зәмзәгүл Тілеуханқызы, «Қ.И. Сәтбаев атындағы ҚазҰЗТУ»
3. Төлемісова Жамал Серікқызы, «Қ.И. Сәтбаев атындағы ҚазҰЗТУ»

4.1. 6D070600 – «Геология және пайдалы қазбалар кен орындарын барлау» мамандығы бойынша, Баратов Рефат Талхатжанұлының «Орталық Қазақстанның сақиналы құрылымдары және жерді қашықтықтан зерделеу (ЖҚЗ) мәліметтерін өңдеу бойынша олардың кенділігі» тақырыбындағы диссертациясын қысқаша талдау.

- ұсынылған жұмыстың тақырыбын талдау;

Зерттеу мақсаты: ғарыштық геология және сақиналық құрылымдар геологиясы бойынша көптеген жарияланымдарды талдау негізінде Орталық Қазақстан аумағында сақиналық

морфоқұрылымдардың даму ауқымын анықтау, сақиналық құрылымдардың әртүрлі генетикалық типтерінің арақатынасын анықтау және олардың магма - және руда бақылаушы рөлін анықтау.

Зерттеу міндеттері:

- ғарыштық геология және Жердің сақиналық құрылымдарының геологиясы бойынша көптеген ғылыми-техникалық ақпаратты талдау;

- масштабы 1:1000 000 болатын Орталық Қазақстанның сақиналық картасын жасау негізінде оларды әртүрлі гендік типтерге саралау және Орталық Қазақстанда олардың неғұрлым басымдыққа ие типтерін анықтау;

- орталық Қазақстанның кенділігі туралы материалды қорыту және оның сақиналық құрылымдармен және ірі линеаменттермен байланысын анықтау;

- орталық Қазақстанның әртүрлі генезисіндегі жаңа руда бақылаушы сақиналық құрылымдарды жете зерттеу және анықтау, сол немесе басқа типтегі кен орындарын табу үшін олардың ішіндегі ең перспективалысын бөліп көрсету.

- анықталған перспективалы кенді сақиналық құрылымдарда іздеу жұмыстарын жүргізуге қатысты ұсынбалар әзірлеу.

- *диссертация тақырыбының Қазақстан Республикасының Үкіметінің ғылымды дамыту мемлекеттік бағдарламаламасының 3-тармағына сәйкес және Жоғары ғылыми-техникалық комиссиясының "ғылым Туралы" Заңының 18-бабымен сәйкес басқа ғылыми-зерттеу жұмыстарымен байланысы*

Осы диссертациялық жұмыс Қ.И.Сәтпаев атындағы Геологиялық ғылымдар институтының геологиялық және рудалық формациялар зертханасында орындалатын гранттық жобалармен тікелей байланысты: 1. "Жоңғар-Балқаш өңірінің эпиптермиялық алтын-күміс кенге толығуын талдау және осы типтегі ірі кен орындарын табу үшін перспективалы алаңдарды бөліп алу" (2012-2014 жж.); 2. "Жоңғар-Балқаш қатпарлы жүйесінің вулкан-плутондық белдеулерінде алтын, күміс және мыстың ірі көлемді эпиптермиялық кен орындарын анықтау мүмкіндігі" (2019 ж.); 3. "Орталық және Оңтүстік Қазақстанның сақиналық құрылымдарының кенділігін зерттеу және іздеу жұмыстарын жүргізу үшін перспективалы құрылымдарды анықтау" (2018-2020 жж.). Соңғы екі жобада диссертант негізгі орындаушылардың бірі болып табылады.

- *Жұмысты жариялау және апробациялау*

Ғылыми-зерттеу жұмысының алынған нәтижелері бойынша 11 ғылыми мақала дайындалды және жарияланды, оның ішінде 3 жұмыс Clarivate Analytics, Scopus компаниясының деректер базасына кіретін және нөлдік емес импакт-факторы бар басылымдарда және 4 мақала ҚР БҒМ Білім және ғылым саласындағы сапаны қамтамасыз ету комитеті ұсынған ғылыми басылымдарда жарық көрді.

Зерттеудің практикалық маңыздылығы. Сақиналық құрылымдарды көптеген вулканогендік кен орындары үшін сенімді іздеу критерийі ретінде тиімді пайдалануға болады (мыс-порфир, алтын-күміс, сирек металл және т.б.), ал рудалы сақиналық құрылымдардың табиғатын анықтау, олардың ішкі құрылымындағы айырмашылықтарды ескере отырып, көбінесе іздеу және іздеу-барлау стратегиясының дұрыстығын анықтайды.

Жүргізілген зерттеудің ғылыми жаңалығы. Жерді қашықтықтан зондтау (ЖКЗ) материалдарын пайдалану және әртүрлі генезистік сақиналық құрылымдардың бұрын анықталған өздеріне тән белгілері негізінде оларды саралау алғаш рет жүргізіліп отырғандығымен, СҚ неғұрлым кең дамыған типтері айқындалғандығымен және әртүрлі генезистік СҚ-да қандай да бір кеннің минералдану қарқындылығының дәрежесі белгілендігімен сипатталады, бұл Орталық Қазақстан аумағында іздеу жұмыстарының жаңа бағыттарын ұсынуға мүмкіндік береді.

5. Рецензенттердің жұмысына баға беру.

Рецензенттермен диссертацияға толық және жан-жақты талдау жасалынған және бірқатар ұсыныстар мен толықтырулармен оңтайлы баға берілген.

4.2. 6D070600 – «Геология және пайдалы қазбалар кен орындарын барлау» мамандығы бойынша, Умарбекова Зәмзәгүл Тілеуханқызының «Алтын кен процестері және Қазақстанның кен орындарына (Бақыршық, Бестөбе, Арқарлы) арналған болжамды геологиялық деректер» тақырыбындағы диссертациясын қысқаша талдау.

- ұсынылған жұмыстың тақырыбын талдау;

Жұмыстың мақсаты - кен түзілу процесінің заңдылықтарын анықтау және Қазақстанның аса маңызды кен орындарында алтынның шөгудің физикалық-химиялық және термодинамикалық бөгегіштерін іздеп табу, осы типтегі кен орындарын іздеу кезінде геологиялық және металлогендік болжамдар құру.

Зерттеу міндеттері:

1. Зерттелуінің қазіргі кезеңіндегі геология, минералогия және геохимия бойынша материалдарды жинау, қорыту және талдау.

2. Бақыршық, Арқарлы, Бестөбе кен орындарындағы алтын кенішінің түзілуін егжей-тегжейлі микроскопиялық зерттеу.

3. Әрбір зерттелетін кен орнындағы алтын кені процесінің бағытын анықтау.

4. Қарастырылып отырған геологиялық және өнеркәсіптік типтерде алтынның қандай геохимиялық және термодинамикалық бөгегіштерде тұндырылғанын негіздеу.

5. Бақыршық, Арқарлы, Бестөбе кен орындары үшін ең маңызды геологиялық болжамды модельдерді анықтау.

- диссертация тақырыбының Қазақстан Республикасының Үкіметінің ғылымды дамыту мемлекеттік бағдарламаларының 3-тармағына сәйкес және Жоғары ғылыми-техникалық комиссиясының "ғылым Туралы" Заңының 18-бабымен сәйкес басқа ғылыми-зерттеу жұмыстарымен байланысы

Диссертацияның авторы "Кен орындарының пайда болуының жаңа теорияларын әзірлеу және басымдыққа ие пайдалы қазбалардың кен түзуші жүйелерінің модельдерін жасау" тақырыбы бойынша "Қазақстанның минералдық ресурстарын толықтыру мен игеру жөніндегі 2006-2008 жылдарға арналған проблемаларды ғылыми қамтамасыз ету" ғылыми-техникалық бағдарламасын әзірлеуге қатысты. Нәтижесінде Қазақстанның алтын кен орындарының пайда болуының теориялық мәселелері зерделеніп, осының негізінде Қазақстанның алтын кен орындарының белгілі және болжамды геологиялық-өнеркәсіптік типтері жүйелендіріліп, олардың болжамды-іздеу модельдері әзірленді. "Қазақстан Республикасының 2012-2014 жылдарға арналған индустриялық дамуы үшін пайдалы қазбалар қорларын толықтыруды ғылыми негіздеу", "Алтын кен орындарының басты типтерінің алтын кенді құрылымдары мен көлемді модельдерін бағалаудың ғылыми негізін құру" бағдарламасы бойынша алтын кен орындарының пайда болу теориясының мәселелерін шешудегі ғылымның қазіргі жай-күйіне талдау жасалды, өнімді минерагендік деңгейлер зерделенді және алтын кен орындарының басты өнеркәсіптік типтерінің болжамды-іздеу модельдерін құру қағидаттары әзірленді.

- Жұмысты жариялау және апробациялау

Орындалған ғылыми зерттеулердің нәтижелері бойынша 10 мақала мен баяндама, оның ішінде Scopus компаниясының деректер базасына кіретін және нөлдік емес импакт-факторы бар халықаралық ғылыми басылымда 3 жұмыс және ҚР Білім және ғылым министрлігі ұсынған ғылыми басылымдарда 4 мақала. Алынған нәтижелер 4 халықаралық және республикалық ғылыми конференцияларда кеңінен апробацияланды.

Жұмыстың практикалық маңыздылығы. Диссертациялық жұмыстың қорытындысы ретінде жаңадан геологиялық деректер алынып, олардың негізінде Қазақстан үшін аса маңызды геологиялық-өнеркәсіптік типтерді іздеу кезінде орташа және ірі ауқымды болжаулар ұсынылды: терригендік көміртекті кешендердегі алтын-сульфидті (Бақыршық); алтын-күміс континенттік вулкандық-плутондық белдеулер (Арқарлы); алтын-сульфидті-кварцты типтер (Бестөбе).

Тақырыптың жаңалығы. Зерттеулер жаңа алынған нақты деректерді көміртегі қабаттарында алтын кен орындарының пайда болуы туралы бұрыннан қалыптасқан

көзқарастармен ұштастыра отырып, Бақыршық кен орнын қалыптастырудың үш сатылы моделі жасалды: шөгінді-диагенетикалық; тектоникалық-метаморфогендік; интрузиялық-термалды-метаморфогендік.

- алғаш рет Арқарлы кен орнында тотығу аймағында гипергендік минералдық түзілу процестерін қалпына келтіруде түбегейлі маңызы бар сомтума күміс және алтын бірлестіктеріне күміс галогенидтері орнатылды.

- қарастырылып жатқан кен орындарының алтын кен процестері егжей-тегжейлі зерделенді, кеннің пайда болу факторлары анықталды, геологиялық мәліметтерге негізделген болжамды модельдер жасалды. Мұның бәрі қазіргі заманғы сипаттағы осы типтегі кен орындарын іздеуге негіз болады.

5. Рецензенттердің жұмысына баға беру.

Рецензенттермен диссертацияға толық және жан-жақты талдау жасалынған және бірқатар ұсыныстар мен толықтырулармен оңтайлы баға берілген.

4.3 6D070600 – «Геология және пайдалы қазбалар кен орындарын барлау» мамандығы бойынша, Төлемісова Жамал Серікқызының «Оңтүстік Қазақстандағы шөгінді бассейндердің геодинамикалық және құрылымдық дамуының ерекшелігі және олардың кешенді геологиялық-геофизикалық анализі негізінде олардың мұнай мен газ құрамының критерийлері» тақырыбындағы диссертациясын қысқаша талдау.

- ұсынылған жұмыстың тақырыбын талдау;

Қазақстанның мұнай-газ құрамын негізінен Қазақстанның батыс аймақтарында (Каспий, Маңғышлақ, Үстірт) қарастырылады. Бұл аймақтардың мұнай-газ әлеуеті палеозой мен мезозой-кайнозой жамылғысының шөгінді кешендерінде зерттелген.

Бұл жұмыста ауқымды геологиялық-геофизикалық материалды жалпылау және талдау негізінде Оңтүстік Қазақстандағы бірқатар шөгінді бассейндердің мұнай-газ әлеуетінің болашағы қарастырылған.

Аймақтық және ареалды сейсмикалық-геологиялық-геофизикалық жұмыстардың, іздеу және барлау бұрғылау жұмыстарының, барлық 15 бассейндерде әртүрлі зерттеу түрлерін интеграциялаудың нәтижелері бойынша «Қазақстан Республикасының шөгінді бассейндерін кешенді зерттеудің» нәтижелері, оның аумағының және мұнай мен газдың ресурстық базасының келешегін қайта бағалау туралы нәтижелер 1990-2013 жылдар аралығында арнайы жұмыста қорытылған болатын [19].

Осыған байланысты Оңтүстік Қазақстанның шөгінді бассейндерінің мұнай-газ әлеуетін бағалау мәселесі күн тәртібінде қалады, бұл өз кезегінде осы аймақта жүйелі геологиялық-геофизикалық жұмыстарды жалғастыруға бастама жасайды.

Осы тақырып бойынша жұмыс жүргізген кезде көптеген қорлар мен әдеби көздер, сонымен қатар Оңтүстік Қазақстандағы шөгінді бассейндердің мұнай мен газ құрамымен әр жылдары айналысқан жетекші геологтар мен геофизиктердің ұзақ мерзімді далалық және камералық зерттеулерінің материалдары пайдаланылды. Сонымен қатар, ғылыми жетекшілердің, диссертацияның қос көшбасшыларының материалдары мен картографиялық (әр түрлі геологиялық, құрылымдық, литологиялық-палеогеографиялық, тектоникалық, карталар, диаграммалар, кесінділер) сияқты материалдары, мұнай-газ кешендерінің материалдық құрамын зерттеу бойынша талдамалық жұмыстардың нәтижелері қатыстырылған.

Осы жұмыстың тақырыбы бойынша соңғы жарияланған геологиялық-геофизикалық және геохимиялық зерттеулердің нәтижелері толық пайдаланылды.

Диссертация тақырыбын әзірлеудің негізі - Оңтүстік Қазақстандағы шөгінді бассейндердің перспективалы мұнай-газ кешендерін анықтау бойынша геологиялық-геофизикалық жұмыстарды жүргізудің негіздемесі.

Бұл жұмыс Оңтүстік Қазақстандағы шөгінді бассейндердің мұнай мен газдың болашағы туралы зерттеуге бағытталған алдыңғы зерттеулердің заңды жалғасы болып табылады.

Қазіргі заманғы әлемдік экономиканың көмірсутегі шикізатына деген қажеттіліктерімен анықталады. Бүгінгі күні Оңтүстік Қазақстандағы мұнай-газды аймақтардың (Шу-Сарысу, Илийский, Прибалхашский) геологиялық-геофизикалық сипаттамалары туралы мәліметтер соңғы түзетулер мен толықтыруларды қажет, геологиялық, литологиялық және стратиграфиялық, аналитикалық, геодинамикалық, геофизикалық, бұрғылау және геохимиялық зерттеулер, мұнай мен газдың критерийлерін анықтау мақсаты.

Бұл жұмыс республиканың минералды-шикізат базасының перспективаларын нарықтық қатынастардың қазіргі заманғы талаптарын ескере отырып кеңейтуге тікелей байланысты Оңтүстік Қазақстан аумағының геологиясын, терең құрылымын және көмірсутегі әлеуетін бағалауға нақты үлес болады.

- *диссертация тақырыбының Қазақстан Республикасының Үкіметінің ғылымды дамыту мемлекеттік бағдарламаларының 3-тармағына сәйкес және Жоғары ғылыми-техникалық комиссиясының "ғылым Туралы" Заңының 18-бабымен сәйкес басқа ғылыми-зерттеу жұмыстарымен байланысы;*

Автор келесі ғылыми жобаларды іске асыруға қатысты:

1. «Инновациялық нәтижелерге бағытталған университет ғылымының мақсатты дамуы», 5-тақырып: «Қазақстанның шөгінді бассейндерінде шөгінді (стратиграфиялық) мұнай-газ тұзақтарында іздеу, барлау және өндіру үшін қазіргі заманғы геологиялық-геофизикалық және петрофизикалық талдаудың тиімді технологиясын жасау», кезең 2011 ж. -2014;

2. Бағдарлама 120 «Ғылыми зерттеулерді гранттық қаржыландыру» тақырыбы бойынша: № 0112RK00470 «Оңтүстік Қазақстанның шөгінді бассейндерінің мұнай-газ әлеуетін бағалау», 2012-2014 жылдар кезеңі;

3. Ғылыми зерттеулерді, Ақпараттық және телекоммуникациялық технологияларды гранттық қаржыландыру. 1.1 Ғарыштық жүйелер мен технологияларды құру және дамыту. «Қазақстандағы мұнай-газ саласының технологиялық мәселелерін шешуге арналған ұлттық бағдарламалық жасақтаманы әзірлеу және енгізу» 2015-2017 жылдар кезеңі, Қазақстанның шөгінді бассейндерінде мұнай мен газдың құрамын болжау және іздеу-бағалау жұмыстарын жүргізу үшін ғарыштық түсірілім деректерін өңдеу мен талдаудың инновациялық технологияларын әзірлеу;

4. Мақсаттық бағдарлама: № BR05236800 «Қазақстанның мұнай-газ саласындағы стратегиялық және қолданбалы мәселелерін шешу» бөлімі бойынша 1. Қазіргі заманғы геологиялық-геофизикалық зерттеулердің деректерін талдау негізінде 2018-2020 жылдар кезеңінде ірі мұнай-газ перспективалы аймақтарын анықтау мақсатында Қазақстандағы мұнай мен газды бассейндердің геодинамикалық модельдерін қалыптастыру.

- *диссертациялардың нәтижелерін практикалық қызметке енгізу деңгейін талдау*

«Шөгінді алаптардың шөгуі» бакалавриатының дәрістік курстарының оқу процесінде АҚ «Қазақстан-Британ техникалық университеті» және басқа пәндерінде қолданылады. Сондай-ақ зерттеу тақырыбы бойынша гранттық жобаларды орындау кезінде.

Диссертация тақырыбы бойынша 19 ғылыми жұмыс жарияланды, оның ішінде 4-уі білім және ғылым саласындағы бақылау комитеті ұсынған ғылыми басылымдарда, 4-уі Scopus компаниясының ақпараттық базасына енгізілген халықаралық ғылыми журналда, 11-і халықаралық конференциялардың материалдарында.

5. Рецензенттердің жұмысына баға беру.

Рецензенттер диссертацияға толық және егжей-тегжейлі талдау жасады және жалпы сипаттағы ескертулер, одан әрі зерттеу жұмысына ұсыныстар, мәселелерді шешу тәсілдері және тағы басқалар берді. Ұсыныстармен оң пікірлер. Анықталған ескертулерге қарамастан, диссертациялық жұмыс ғылыми және практикалық құндылығын жоғалтпайды.

6. Ғылыми кадрларды дайындаудың жүйесін кейінгі жетілдіру бойынша ұсыныстар

7. Мамандықтар (кадрларды дайындау бағыттары) бойынша философия докторы (PhD), профиль бойынша докторы дәрежелерін алу үшін диссертациялар саны:

	6D075500- Гидрогеология және инженерлік геология мамандығы	6D070600 – Геология және пайдалы қазбалар кен орындарын барлау мамандығы	Мамандықтар
қорғауға қабылданған диссертациялар (сонымен қоса басқа ЖОО докторанттары)	-	3	
қарастырудан алынған диссертациялар (сонымен қоса басқа ЖОО докторанттары)	-	-	
рецензенттерден теріс пікір алған диссертациялар (сонымен қоса басқа ЖОО докторанттары)	-	-	
қорғау нәтижелері бойынша теріс шешім қабылданған диссертациялар (сонымен қоса басқа ЖОО докторанттары)	-	-	
Сонымен қоса басқа білім беру ұйымдарынан	-	-	
Қорғау нәтижелері бойынша теріс шешім қабылданған	-	-	
Сонымен қоса басқа білім беру ұйымдарынан	-	-	
Қорғалынған диссертациялардың жалпы саны	-	3	
Сонымен қоса басқа білім беру ұйымдарынан	-	-	

Диссертациялық кеңестің төрағасы

Диссертациялық кеңестің ғылыми хатшысы
06.01.2020 г.

(Handwritten signature)

М.Қ. Абсаметов

(Handwritten signature)

Е.С. Әуелхан